

7. IZLAGANJE

Smjernice za integralni pristup zaštiti industrijskog naslijeđa u Tuzli
Tijana Veljković

Istraživanje provedeno u sklopu doktorskog rada autora bazira se na pretpostavci da integrirana zaštita industrijskog naslijeđa u Tuzli može pružiti efikasnije mjere u promoviranju ostataka industrijske kulture, koja je imala značajnu transformativnu ulogu u urbanom i društvenom razvoju grada. Ograničena inkluzija naučnog i javnog aspekta u aktuelnim procesima izrade urbanističkih planova stare industrijske zone u Tuzli rezultirala je neprimjerenim prostornim intervencijama i zanemarivanju pojedinih elemenata koji čine sastavne dijelove industrijskih sistema. Ovim radom se pruža uvid u kompleksnost ove kategorije graditeljske baštine te potencijal zaštite različitih dimenzija, mjerila te kategorija industrijskih građevina i cjelina, s ciljem valorizacije i prenamjene u skladu s principima održivog razvoja.

8. IZLAGANJE

Prikaz metodološkog pristupa za zaštitu graditeljskog industrijskog naslijeđa grada Sarajeva
Maja Plićanić

Zanemarivanje i prepuštanja stihijskom propadanju značajnih graditeljskih ostataka naše industrijske prošlosti svjedoči o neprepoznavanju njihovih historijskih, društvenih, naučnih i estetskih vrijednosti. Potreba za razvojem metodološkog pristupa sistemskom istraživanju graditeljskog industrijskog naslijeđa svoje uporište pronalazi u činjenici da razumijevanje vrijednosti nekog dobra zavisi od proširenih naučnih saznanja o njegovim osnovnim i specifičnim karakteristikama. Ovim radom prezentirat će se kreirani metodološki pristup sistematskom istraživanju industrijskog naslijeđa na prostoru grada Sarajeva, s konačnim ciljem njegove aktivne zaštite. Sveobuhvatnom historijskom analizom razvoja industrije prikazan je njen značaj u urbanoj genezi grada i izdvojena je funkcionalna tipologija (sistematizacija prema oblastima proizvodnje) koja reflektira specifičnosti historijskog, privrednog i kulturnog konteksta razmatranog prostornog obuhvata. Provedenim istraživanjem predstavljenog uzorka i ustanovljenim parametrima analize (izvršene s trojnog aspekta u cjelini – kompleks/sklop, u detalju – pojedinačni objekt, i analize smještaja industrije u okolinu), koji se odnose na prostorno-razvojne i arhitektonsko-građevinske karakteristike, definirana je arhitektonska tipologija industrijskog graditeljstva na prostoru grada. Prijedlog metodologije za zaštitu temeljen je na sistemu valorizacije izvršene na osnovu utvrđenih arhitektonsko-formalnih, mikrourbanih i okolišnih vrijednosti arhitektonskog identiteta graditeljskog industrijskog naslijeđa. Naglašena je važnost odabira primjerene namjene za spomenik industrijskog naslijeđa te je dat prijedlog smjernice za adekvatno arhitektonsko djelovanje u tom procesu.

BIOGRAFIJE UČESNIKA

(1) Dr. Sonja Ifko je arhitektica, vanredna profesorica na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani. Ona je voditeljica Interdisciplinarnog interfakultetskog instituta za održivu baštinu Sveučilišta u Ljubljani. Njena glavna istraživačka područja obuhvaćaju arhitektonsku i urbanu baštinu 19. i 20. stoljeća, urbanu regeneraciju i prilagodljivu ponovnu upotrebu lokaliteta industrijske baštine, konzervaciju i interpretativnu prezentaciju baštinskih lokaliteta. Autorica je i koautorica brojnih znanstvenih radova i knjiga, uključujući „Zaštita i ponovna upotreba lokaliteta industrijske baštine: Dileme, problemi i primjeri!”, koju je objavio ICOMOS Slovenija 2018. godine. Trenutno vodi nacionalni istraživački projekt pod nazivom: „Baština za inkluzivnu održivu transformaciju HEI-TRANSFORM”. Predsjednica je Slovenskog nacionalnog odbora ICOMOS i nacionalna predstavnica Slovenije u TICCIH-u.

(2) Dr. Nana Palinić, dipl. ing. arh., redovita je profesorica i znanstvena savjetnica iz područja arhitekture i urbanizma. Rođena je u Rijeci, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirala je, magistrirala i doktorirala na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Radila je kao arhitekt, arhivist i sveučilišni profesor. Bavi se istraživanjem i valorizacijom graditeljskog naslijeđa Rijeke i riječke regije. Tekstove o istraživanju povijesti riječke arhitekture, posebno zgrada za industriju, kulturu, zdravstvo i promet objavljuje u domaćoj i stranoj periodici. Autorica je i koautorica 10 autorskih i uredničkih knjiga, više od 150 znanstvenih i stručnih članaka, projekata i izložbi. Članica je više strukovnih udruženja iz područja arhitekture, povijesti i kulture, te članica Upravnog odbora udruge Pro Torpedo. Za doprinos istraživanju povijesti hrvatske i riječke arhitekture nagrađena je s više nagrada i priznanja.

(3) Dr. Slavica Stamatović Vučković je vanredna profesorica i prodekanka za međunarodnu saradnju na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta Crne Gore. Magistrirala je na Univerzitetu „La Sapientza“ u Rimu i doktorirala na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Autorka je monografije Arhitektonska komunikacija: Kulturni objekti u Crnoj Gori 1945-2000 (Univerzitet Crne Gore, 2018), za koju je dobila nagradu na Trećem crnogorskom salonu arhitekture; knjige Spomenici Drugog svjetskog rata u Crnoj Gori (Expeditio, Kotor, 2020), kao i brojnih naučno-istraživačkih radova objavljenih u domaćim i stranim časopisima i publikacijama. Učestvovala je na XI bijenalu arhitekture u Veneciji 2008. godine. Među dobitnicima je najvećeg državnog priznanja - Trinaestojulske nagrade (2009).

(4) Ivana Kocavska samostalna je savjetnica u području zaštite kulturne baštine. Master manager iz UNESCO-ove katedre „Kulturna politika i menadžment (Interkulturalizam i medijacija na Balkanu)” na Sveučilištu umjetnosti u Beogradu i Lyonu. Diplomirana je učiteljica umjetnosti - kipar (potprogram konzervacija i restauracija) Fakulteta likovnih umjetnosti pri Sveučilištu „Sv. Ćiril i Metod” u Skoplju. Od dodiplomskog studija do danas surađivala je s raznim domaćim i međunarodnim civilnim organizacijama i institucijama na brojnim projektima posvećenim zaštiti kulturne baštine, kao što su ICCROM, Kulturna baština bez granica (CHwB), Centar za urbani razvoj – Beograd, udruga „KulturAll”, NU Stobi i dr. Od posebnog značaja je njeno aktivno učešće u radu NK ICOMOS Makedonija, gdje je 2021. godine vodila projekt „Perspektive zaštite industrijske baštine” i bila suurednica istoimene publikacije. Od 2023. je i predsjednica Nacionalnog znanstvenog odbora za pripremu kulturne baštine za obranu od katastrofa i članica Savjetodavnog odbora.

(5) Dr. Anica Draganić je vanredna profesorica istorije arhitekture i očuvanja kulturnog nasleđa na Departmanu za arhitekturu i urbanizam Fakulteta tehničkih nauka Univerziteta u Novom Sadu, Srbija. Doktorirala je na Univerzitetu u Beogradu odbranivši temu Tri veka vojvođanskih pivara: kontekst i kontinuitet. Naučna interesovanja profesorke Draganić su usmerena na moderno arhitektonsko nasleđe, s posebnim fokusom na industrijsko nasleđe i njegov savremeni potencijal. Trenutno se posebno interesuje za industrijsko nasleđe iz socijalističkog perioda. Svoja istraživanja o različitim aspektima industrijskog nasleđa Centralne Evrope publikovala je u časopisima, monografijama i zbornicima s konferencijama, ali i prikazivala na izložbama. Predavala je na univerzitetima u Alcali de Henares (Španija), Pečuju (Mađarska), Kaunasu (Litvanija). Kao stipendista Getty Conservation Institutea (septembar-decembar 2019) istraživala je teorijska i praktična pitanja industrijskog nasleđa u SAD-u. Predsednica je TICCIH Srbija.

(6) Mr. Goran Arčabić rođen je u Zagrebu 1977. godine. Završio je studije Povijest te Hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na istom fakultetu završio je poslijediplomski magistarski studij Hrvatska povijest te dovršava poslijediplomski doktorski studij Moderna i suvremena hrvatska povijest u europskom i svjetskom kontekstu. Tema disertacije je planska industrijalizacija u Hrvatskoj tijekom prve petoljetke (1947-1952). Zaposlen je u Muzeju grada Zagreba u zvanju muzejskog savjetnika. Od 2009. do 2018. godine vodio je projekt Zagrebačka industrijska baština: povijest, stanje, perspektive. U sklopu projekta realizirane su tri studijske izložbe, niz edukativnih i informativnih izložbi te stručni skupovi s ciljem razmjene međunarodnih iskustava u zaštiti industrijskog naslijeđa. Programi u sklopu projekta uključivali su suradnju sa zagrebačkom lokalnom upravom, s visokoškolskim ustanovama te s centrima za zaštitu industrijske baštine iz inozemstva. Godine 2018. objavio je dvije publikacije u kategoriji stručne knjige, u kojima je sumirao rezultate istraživanja provedene za potrebe studijskih izložbi u sklopu projekta.

(7) Dr. Tijana Veljković je arhitektica iz Tuzle, BiH, a trenutno živi u Zagrebu. Diplomirala je na Arhitektonskom fakultetu u Sarajevu 2012. godine, nakon čega je dobila jednogodišnji angažman u Zavodu za zaštitu i korištenje kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa TK. Kao rezultat njenog rada u Zavodu kreirana je putujuća izložba pod nazivom Kuća sjeveroistočne Bosne, a koja je reprezentativni primjer terenskog istraživanja kompletne tipologije tradicionalnog graditeljstva, prema arhitekti dr. Muhamedu Kadiću, na području Tuzlanskog kantona. Specijalizirala se u oblasti arhitektonske restauracije u Turskoj i doktorirala na Univerzitetu „Mimar Sinan” u Istanbulu 2022. godine odbranivši temu Prijedlog integrirane zaštite industrijskog naslijeđa na primjeru proizvodnje soli u Tuzli. Tokom doktorskih studija radila je na projektima restauracije tradicionalnih stambenih građevina u gradovima Kayaköy, Bergama i Havran u Turskoj, te na projektu restauracije Manastira Hrista Filantropa, u sklopu druge faze radova na restauraciji odbrambenih zidina na historijskoj peninsuli u Istanbulu.

(8) Dr. Maja Plićanić, arhitektica, doktorirala je na Arhitektonskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu 2021. godine, odbranivši temu: „Prilozi za metodološki postupak zaštite graditeljskog naslijeđa kroz aktivnu zaštitu industrijskog naslijeđa grada Sarajeva“. Od 2006. aktivno učestvuje u nastavi na Univerzitetu u Sarajevu – Pedagoškom fakultetu, na Odsjeku Kultura življenja i tehnički odgoj, gdje je i danas zaposlena u zvanju docenta za naučnu oblast Kulturno naslijeđe BiH. Kao istraživačica u polju kulturnog naslijeđa, s posebnim fokusom na industrijsko naslijeđe i naslijeđe 20. stoljeća, publicirala je i izlagala na međunarodnim konferencijama više autorskih i koautorskih radova. Stalna je članica Udruženja Nacionalnog komiteta ICOMOS u Bosni i Hercegovini od 2010. i TICCIH od 2021. godine.

Dok međunarodne organizacije za zaštitu spomenika danas pokušavaju pronaći odgovor kako očuvanje kulturne baštine može potaknuti klimatske akcije, te promoviraju ulogu baštine kao pokretača održivog razvoja, pojedine zemlje u regionu ne prepoznaju značaj industrijskog naslijeđa koje predstavlja neupitne dokaze o procesu industrijalizacije, najveće ekonomske i društvene revolucije u historiji čovječanstva. Ova kulturna kategorija ostaje zanemarena. Njene historijske, društvene, naučne i estetske vrijednosti i dalje nisu prihvaćene od javnosti, službenih politika i konzervatorskih organizacija, kao sastavni dio kulturne tradicije, o čemu svjedoči i trenutna lista nacionalnih spomenika BiH. Rušenje jednog od najznačajnijih industrijskih spomenika, Električne centrale u Sarajevu, zahtijeva da akademska javnost hitno djeluje na isticanju značaja i vrijednosti ove kulturne baštine. Okrugli stol okupio je profesionalce i znanstvenike iz zemalja regiona s kojima BiH dijeli dio zajedničke industrijske prošlosti. Osnovni cilj je uspostava što kvalitetnije saradnje i povezivanja na polju razmjene iskustava i znanja u oblasti zaštite industrijskog naslijeđa. Planirana akademska rasprava je prvi korak u bosanskohercegovačkoj javnoj percepciji ovog značajnog naslijeđa kao dijela nacionalne i univerzalne baštine.

POKROVITELJ: MINISTARSTVO ZA NAUKU, VISOKO OBRAZOVANJE I MLADE KANTONA SARAJEVO

